

**การศึกษาความเปราะบางและการปรับตัวด้านสุขภาพของชุมชนจากอุทกภัย
อำเภอบางบาลและอำเภอดักไห้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
(Health Vulnerability and Community adaptation Assessment of flooded community; Case
study in Bang Ban and Phug Hai District, Ayuthaya Province)**

กรวิภา ปุณณศิริ และกมลวรรณ เสาร์สุวรรณ

กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ กรมอนามัย

จากปัญหามหาอุทกภัยมีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งมีการคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2573 จะมีประชากรประสบอุทกภัยเพิ่มขึ้นกว่า 244,100 คน สืบเนื่องจากผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ดังนั้น จึงต้องมีการศึกษาความเปราะบางด้านสุขภาพจากอุทกภัย อันนำไปสู่การกำหนดมาตรการในการลดความเปราะบางด้านสุขภาพจากอุทกภัยต่อไป โดยการศึกษาเป็นการศึกษาเชิงปริมาณ เพื่อประเมินความเปราะบางด้านสุขภาพของชุมชนจากอุทกภัย ศึกษาในพื้นที่ 2 ตำบล ได้แก่ ต. ท่าดินแดง อ. ดักไห้ และ ต.ทางช้าง อ.บางบาล จ.พระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ประสบอุทกภัยทุกปี พิจารณาความเปราะบางจาก 3 องค์ประกอบ คือ 1) การประสบอุทกภัย ได้แก่ ระดับน้ำท่วมและระยะเวลาประสบภัย 2) ความอ่อนไหวต่อผลกระทบจากอุทกภัย ได้แก่ กลุ่มเสี่ยง ผลกระทบต่อสุขภาพ และการช่วยเหลือในชุมชน และ 3) ความสามารถในการปรับตัวของชุมชนต่ออุทกภัย ได้แก่ การจัดการของชุมชนทั้งก่อนและระหว่างประสบภัย โดยรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลรายงานการเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับอุทกภัย และการสัมภาษณ์ประชาชน เพื่อนำมาวิเคราะห์ความเปราะบางโดยใช้ดัชนีประเมินความเปราะบางในชุมชน (Prevalent Community level Vulnerability Index :PCVI) โดยแบ่งค่าคะแนนออกเป็น 4 อันดับ

ผลการศึกษา พบว่า ทั้ง 2 ชุมชนมีความเปราะบางด้านสุขภาพจากอุทกภัยในระดับปานกลาง โดยปัจจัยความเสี่ยงจากการประสบอุทกภัยอยู่ในระดับสูง (ระดับ 3) ระดับความอ่อนไหวอยู่ในระดับปานกลาง (ระดับ 2) และระดับความสามารถในการปรับตัวอยู่ในระดับดี (ระดับ 3) ซึ่งการเจ็บป่วยที่มีความอ่อนไหวต่ออุทกภัยสูงสุด คือ น้ำกัดเท้า รองลงมาคือโรคผิวหนัง และสัตว์แมลงกัด/ต่อย อย่างไรก็ตาม ชุมชนมีความสามารถในการปรับตัวที่ดี (ระดับ 3) โดยปัจจัยสำคัญ ได้แก่ การบริการจากภาครัฐและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน การสื่อสารให้ความรู้และความเข้าใจแก่ประชาชน ความพร้อมของระบบสาธารณสุขในการรับมือกับปัญหา และการสื่อสาร และป้องกันความเสี่ยงทางสุขภาพ ทำให้ถึงแม้ว่าการประสบอุทกภัยจะอยู่ในระดับสูง แต่ความอ่อนไหวต่ออุทกภัยและความสามารถในการปรับตัวอยู่ในระดับสูงเช่นเดียวกัน ส่งผลให้ชุมชนสามารถลดความเสี่ยงจากอุทกภัยได้ดี

จากการศึกษา พบว่า การส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนในการปรับตัวต่อผลกระทบจากอุทกภัย และการสร้างความเข้มแข็งของหน่วยงานด้านสาธารณสุขเป็นปัจจัยสำคัญที่จะลดความเปราะบางด้านสุขภาพได้ ซึ่งควรมีการพัฒนาในชุมชนที่ประสบอุทกภัยเป็นประจำหรือมีแนวโน้มที่จะเกิดอุทกภัย ซึ่งอาจมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น รวมถึงสามารถประยุกต์ใช้เครื่องมือการประเมินความเสี่ยงต่อสุขภาพจากความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้านอื่นต่อไป

คำสำคัญ: อุทกภัย ความเปราะบางด้านสุขภาพ การปรับตัว ชุมชน